

událostí. Vzhledem k zaměření autora je logické, že na mnoha místech hrají prim uměleckohistorické rozbory, na základě kterých Czechowicz přistupuje k interpretaci česko-slezských vztahů na poli ideovém, politickém a správním. Poznámkový aparát ukazuje na velmi dobrou znalost literatury a z vlastního textu je vidět, že autor má jednotlivé hmotné památky „osahané“ přímo z terénu.

Veden zřejmě snahou o nový pohled, představuje Czechowicz vztahy pražského centra a slezské metropole místy dost konfrontačně, což český název nevyjadřuje tak ostře jako připojená resumé v němčině a polštině, vyvolávající představu dvou kohoutů na jednom smetišti (*Zwei Zentren einer Krone / Dwa centra jednej Korony!*). Občas se nelze ubránit dojmu, že českým králům pozdního středověku (a potažmo i pražským měšťanům) slezská metropole nedávala spát. Vše, co bylo ve Vratislavi, musela mít Praha větší, honosnější, nákladnější. A naopak – cokoliv se v Praze vymyslelo nového, pro všechno se našla inspirace ve Vratislavi či v jejím blízkém okolí. Je beze sporu, že u takto významných měst v rámci jednoho soustátí docházelo v průběhu let k častému ovlivnění a v mnoha ohledech i ke zjevné rivalitě, anotovaný text ale místy vyvolává dojem jistého „komplexu“.

Kniha je psána velmi čtivě, na jazyce s výjimkou několika míst není znát, že se jedná o překlad. O to více zamrzí, že zhruba od poloviny (kapitola týkající se panování Václava IV.) se charakter publikace mění v jen obtížně dešifrovatelný konglomerát osob, míst, staveb, událostí, vlivů a symbolických významů bez zjevné jednotící výkladové linie, v rozmáchlou fresku zahrnující celý (povětšinou dolno-) slezský prostor, ale třeba i Opavu. Pro jednotlivé kauzy si ovšem uchovává svou hodnotu.

Pro specifické řešení sáhli pracovníci nakladatelství v případě místního rejstříku. Stránkové odkazy jsou umístěny u místních názvů v jejich současné administrativní podobě (Görlitz, Yerushaláym, Żąbkowice Śląskie, Ziębice), a to i přesto, že ve vlastním textu jsou používány názvy počeštěné (Zhorelec, Jeruzalém), případně starší označení jednotlivých lokalit (Frankenštejn, Minsterberk). Ty v rejstříku také figurují, ale pouze s odkazem na onu dnes oficiální verzi. Taková praxe nejenže ztěžuje přehlednost – a o tu by v případě rejstříku mělo jít především –, ale vede k odkazům zbytečným (Paříž → Paris) až úsměvným (Nové Město nad Váhem → Nové Mesto nad Váhom). Vhodnější by bylo takto pojatý rejstřík nahradit konkordancí

tabulkou místních názvů, která v publikaci chybí, a vlastní rejstřík by pak už bylo možno vytvořit pouze z názvů použitých v textu.

Bogusław Czechowicz je badatelem poctivým a slouží mu ke cti, že na mnoha místech najdeme příznání se k hypotetičnosti vyslovené myšlenky či větné konstrukce naznačující potencialitu právě řečeného (můžeme hovořit o..., mohla to být...). Spíše než syntetickým zpracováním tématu se tak kniha stává jakousi výkladní skříní autorových nápadů.

VOJTĚCH ČERNÝ

Petr ČORNEJ, *Světla a stíny husitství*
(*Události – osobnosti – texty – tradice*).

Výbor z úvah a studií, Nakladatelství
Lidové noviny, Praha 2011

482 s., ISBN 978-80-7422-084-5

V osmdesátých letech minulého století vstoupil Petr Čornej do povědomí historické obce inovativními úvahami o narativních pramenech husitského období. Objevnou disertační práci o rozhledu a postojích husitské inteligence (1986) brzy následovala monografie *Tajemství českých kronik* (1987, 2003). Obě zmíněné knihy předznamenávaly autorovo rozkročení mezi dvěma zdánlivě těžko slučitelnými póly, z nichž první je spojen s minuciózní analýzou textů, sociálních a mocenských vazeb či detailním rozkrýváním pozadí sledovaných událostí, a druhý s „bytostnou“ snahou o vyprávění příběhů s vnitřní logikou výstavbou, zápletkou i závěrem. Přehledný, někdy možná až didaktický ráz syntetizujících prací Petra Čorneje tak už tradičně doplňují série studií, ve kterých je více prostoru ponecháváno interpretačním pochybnostem a shrnující ráz vyprávění nahrazují průhledy do mikrosvětla husitských vzdělanců, jejich textů nebo elit soupeřících o moc v pražském souměstí. Nově vydaný sborník shrnuje 24 příspěvků řadících se k této druhé linii autorovy práce. Sám Čornej hovoří o studiích vznikajících v průběhu zhruba posledního decennia, pro nás o to cennějších, že v tomto období byla do tisku odevzdána dvojdílná syntéza českých dějin 15. století i úvahy o kořenech a průběhu první pražské defenestrace.

Po formální stránce jsou jednotlivé studie řazeny do oddílů „Husitská revoluce“, „Kultura a jazyk husitské epochy“, „Od revoluce k stavovskému státu“ a „Druhý život husitství“, kterým je předřazena úvaha o náhledech na interpretaci

husitského bádání. Formální rozdělení však není nijak striktní a u řady příspěvků bychom si jistě dokázali představit jejich začlenění do jiného oddílu. Tematicky odlišný je až poslední ze jmenovaných bloků věnovaný úvahám o interpretaci husitského mýtu v české historiografii a setrvačnostech paměťových figur zakotvených v českém národním povědomí. V takto směřovaných úvahách přirozeně nemohou chybět jména Františka Palackého, Václava Vladivoje Tomka, Josefa Pekaře, Jana Slavíka a také jirákovsko-marxistický model Vávrovy husitské trilogie, který je dodnes zařazován do programové nabídky některého z televizních kanálů. V posledním oddíle tak do popředí výrazněji vystupuje rys, který je ale vlastní i dříve představeným studiím: důraz na čtenáře, recipienta nebo v obecné rovině na publikum.

Právě s kategorií publika Petr Čornej pracuje s velkou oblibou a patrně i díky svým starším literárněvědným studiím ji zapojuje do svých úvah v širší míře, než tomu bylo v české historiografii obvyklé. Připomeňme, že role „publika“ v předmoderních evropských společnostech byla donedávna velmi diskutována v západoevropské historiografii a představa „aktivní veřejnosti“ ve středověku či časném raném novověku si jen obtížně razila cestu přes odsudek vyslovený v šedesátých letech Jürgenem Habermasem. Petr Čornej však vazbu literární dílo – recipient automaticky rozšiřuje i na projevy politické komunikace staršího období, a otevírá si tak nový prostor pro interpretaci literárních památek typu Budyšínského rukopisu či zpráv o Žižkově smrti u Přibyslavi. V rámci politické komunikace získává nový význam spor o držbu klíčů (rozuměj kontrolu) ke Karlštejnu i festivity provázející vjezd Zikmunda Lucemburského na Staré Město pražské roku 1436. Cenné jsou postřehy věnované kronice Vavřince z Březové, zvláště konstatování, že kronikář bezprostředně obeznámený s pražským prostředím výslovně jmenuje jen minimum svých spoluměšťanů. Pražské souměstí, resp. Staré Město pražské vystupuje především jako obec a v tomto smyslu je jeho obraz předkládán i budoucím čtenářům Vavřincova díla. Chtělo by se dodat, že k velkému zármutku Aloise Jiráka, který tak proti své vůli musel ulice zaplňovat množstvím fiktivních osob. Jen tak mohl dostát dobově podmíněnému kánonu historické prózy.

Předkládaný sborník studií Petra Čorneje není tradiční retrospektivou shrnující badatelské výstupy několika desetiletí, proměnu, nebo naopak důsledně setrvávání u vybraných badatelských témat. Neobjevuje (po)zapomenutého

historika ani nepředstírá, že je něčím více než svědectvím o úvahách formulovaných vesměs v průběhu posledního decennia. Ve své chvályhodné sevřenosti (vybírání bylo podle doslovu z téměř trojnásobku publikovaných textů) však představuje cenné svědectví o dynamice výzkumu a nově otvíraných tématech husitologického bádání v době, kdy se pozornost širší odborné veřejnosti přesunula k jiným historickým fenoménům.

MARTIN ČAPSKÝ

Thomas KRZENCK, *Johannes Hus. Theologe, Kirchenreformer, Märtyrer*, Muster-Schmidt Verlag, Gleichen – Zürich 2011 (= *Persönlichkeit und Geschichte* 170)

204 s., ISBN 978-3-7881-3033-6

Populárně laděný životopis, anticipující 600. výročí Husova skonu a adresovaný v první řadě německým a švýcarským čtenářům, na první pohled nikterak nepřekvapí. Respektuje klasické biografické schéma, jemuž předchází stručná charakteristika poměrů v době hrdinova narození a které uzavírá kapitola o proměnách „druhého života“ betlémského kazatele. Poslední stránky vyplňuje časová osa stěžejních událostí Husova životního běhu a základní informace o novější vědecké literatuře, nezbytné v případě publikace rezignující na poznámkový aparát. Už orientační seznámení s prameny a s odbornou produkcí, o níž autor opřel svůj výklad, prozradí, v čem tkví přednosti rozsahem nevelké, svým charakterem popularizační práce. Krzenck ovládá výborně češtinu a je, až na drobné výjimky, dobře obeznámen s nejnovějšími poznatky husitologického bádání. To mu na jedné straně umožnilo sestavit faktograficky spolehlivé curriculum vitae českého reformního myslitele, na straně druhé však místy (zvláště v první kapitole a v pasážích věnovaných Praze) neodolal pokušení parafrázovat výsledky české vědy. Nebezpečí eklekticismu se naštěstí vyvaroval. S poslední monografií Jiřího Kejře (*Jan Hus známý i neznámý*) spojuje sice Krzenckovu knížku téma i téměř shodné grafické řešení obálky (Husova smrt v Jenském kodexu), nikoliv však způsob zpracování. Autor pochopitelně těží rovněž z rozsáhlé jazykově německé produkce, ať již u nás obecně využívané (Walter Brandmüller, Alexander Patschovsky, Ferdinand Seibt, Franz Machilek), nebo nezaslouženě přehlížené (pozoruhodné dílo Thomase Rathmanna